

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

МАТІЩАК ЮЛІЯ ІВАНІВНА

УДК 334.716:005.591.3

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНА СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеському національному економічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Семенова Валентина Григорівна,
Одеський національний економічний університет,
доцент кафедри економіки підприємства та організації
підприємницької діяльності.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Тарасюк Галина Миколаївна,
Житомирський державний технологічний університет,
завідуюча кафедри менеджменту організацій і
адміністрування;

кандидат економічних наук, доцент
Купріна Наталія Михайлівна,
Одеська національна академія харчових технологій,
декан факультету економіки, бізнесу і контролю.

Захист дисертації відбудеться «23» лютого 2018 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.055.03 в Одеському національному економічному університеті за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, ауд. 217.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського національного економічного університету за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, ауд. 211.

Автореферат розісланий «22» січня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. А. Сиротенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах інтеграції до ЄС та відкритості ринків збуту важливою умовою розвитку та успішного функціонування промислового підприємства є випуск високоякісної продукції, що сприяє підвищенню його конкурентоспроможності на вітчизняних та зарубіжних ринках збуту. Це, в свою чергу, потребує оновлення виробництва, що здійснюється на основі інноваційних ідей і технічних рішень та означає впровадження нової прогресивної техніки та технологій, активізації інноваційної діяльності підприємства, забезпечення раціональної організації виробничого процесу. Вирішення цієї задачі напряму залежить від організаційно-технічного розвитку підприємства.

Теоретичні та методичні питання організаційно-технічного розвитку залишаються об'єктом уваги багатьох науковців, серед яких можна виділити праці І. П. Мойсеєнко, В. М. Нелеп, В. Ф. Семенова, Г. М. Тарасюк, Н. Т. Рудь, Л. І. Федулової, Л. І. Шваб. Останнім часом усе частіше почали з'являтися спеціальні наукові публікації, присвячені даній проблематиці, що підтверджує актуальність цього напряму наукового пошуку, зокрема ці питання розглянуті в роботах О. Г. Дейнеки, О. С. Єфремова, Т. С. Кравчуновської, Н. М. Купріної, А. В. Попової, О. М. Олефіренка, О. Г. Шевлюги.

Проте, не дивлячись на значну кількість праць у напрямку вивчення основних аспектів організаційно-технічного розвитку підприємства, теоретичне та методичне підґрунтя щодо визначення та аналітичного оцінювання цього поняття у достатньому обсязі ще не сформоване. Актуальність зазначених вище питань, їх важливість і практична значущість для підвищення результативності виробничої діяльності промислових підприємств обумовили вибір теми дисертаційної роботи, її мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з програмами науково-дослідних робіт Одеського національного економічного університету та є складовою наукової теми досліджень «Теоретико-методичні та організаційні основи управління конкурентоспроможністю підприємств України» (державний реєстраційний номер 0113U000655), у межах якої автором досліджено теоретичні та науково-практичні аспекти організаційно-технічного розвитку молокопереробних підприємств, проведено аналітичну оцінку сучасного технічного стану суб'єктів господарювання й обґрунтовано напрями підвищення рівня організаційно-технічного розвитку молокопереробних підприємств з метою забезпечення їх конкурентоспроможності, а також прикладної роботи: «Аналітичне оцінювання рівня організаційно-технічного розвитку підприємства» (державний реєстраційний номер №0117U007541), де автором запропоновано проводити оцінювання організаційно-технічного розвитку на основі чинників-симптомів технічної та організаційної складових шляхом послідовного використання багатомірних статистичних методів.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка комплексного теоретико-методичного підходу до забезпечення організаційно-технічного розвитку молокопереробних підприємств та розробка на цих засадах практичних рекомендацій щодо вдосконалення його інструментарію з метою підвищення ефективності їх виробничо-господарської діяльності.

В рамках дослідження були сформульовані наступні завдання:

- розглянути та систематизувати наявні погляди на сутність категорій «розвиток підприємства» та «організаційно-технічний розвиток»;
- систематизувати види розвитку, удосконалити його класифікацію, а також визначити складові, що забезпечують розвиток підприємства;
- дослідити та проаналізувати організаційно-технічну складову розвитку підприємства;
- провести аналіз та узагальнити існуючі методичні підходи до оцінювання організаційно-технічного розвитку підприємства;
- побудувати систему показників для оцінки організаційно-технічного розвитку підприємства та визначити основні етапи проведення його оцінювання;
- провести аналіз сучасного стану та перспектив розвитку підприємств молочної галузі України;
- апробувати запропоновані підходи оцінювання організаційно-технічного розвитку підприємств за допомогою багатомірних статистичних методів на прикладі молокопереробних підприємств України;
- запропонувати на основі проведеного аналізу заходи щодо підвищення рівня організаційно-технічного розвитку молокопереробних підприємств.

Об'єктом дослідження є процес організаційно-технічного розвитку підприємства.

Предметом дослідження є система теоретичних та методичних аспектів, що забезпечують організаційно-технічний розвиток підприємств молокопереробної галузі.

Методи дослідження. У дисертаційній роботі використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, а саме: діалектичний метод наукового пізнання – для аналізу сучасної парадигми сутності організаційно-технічного розвитку підприємства; абстрагування, систематизації, аналізу та синтезу – для узагальнення концептуальних положень щодо організаційно-технічного розвитку; методи економічного, статистичного, порівняльного, графічного аналізу – для дослідження стану ринку молока України й виявлення тенденцій функціонування молокопереробних підприємств. У науковому дослідженні також використано багатомірні статистичні методи: таксономічний метод – для розрахунку інтегрального показника організаційно-технічного розвитку та метод головних компонент – для визначення факторів, що здійснюють основний вплив на рівень організаційно-технічного розвитку підприємства.

Інформаційну базу дослідження склали: законодавчі та нормативно-правові акти; офіційні статистичні дані; результати досліджень міжнародних

організацій; фінансова та бухгалтерська звітність підприємств; монографії та науково-аналітичні статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у такому:

удосконалено:

– систематизацію складових економічного розвитку підприємств, що, на відміну від існуючих, передбачає виділення агрегованих складових, таких як фінансово-економічна, організаційно-технічна, інноваційно-інвестиційна, кадрова та складова. Такий підхід дозволяє проаналізувати окремі аспекти економічного розвитку підприємств та виявити вплив пов'язаних між собою складових;

– комплексний методичний підхід до оцінювання організаційно-технічного розвитку підприємств молокопереробної галузі, який, на відміну від існуючих, дає можливість врахувати на основі систематизації обраних показників вплив організаційно-технічної складової на рівень розвитку підприємства з метою виявлення та усунення «вузьких місць» його виробничої діяльності, застосування якого може слугувати основою для аналізу поточного рівня розвитку підприємства та визначення можливих його перспектив;

– модель взаємовідносин між молокопереробними підприємствами та сільськогосподарськими виробниками на засадах вертикальної інтеграції, що, на відміну від існуючих підходів, базується на виділенні цілісної системи «виробництво – переробка молока» в межах молокопродуктового кластеру, та передбачає впровадження комплексних організаційно-технічних заходів;

набули подальшого розвитку:

– узагальнення підходів щодо визначення поняття «розвиток підприємства» та його змістовне наповнення що, на відміну від існуючих, передбачає врахування впливу організаційно-економічних складових з метою більш глибокого розуміння можливих шляхів та напрямів розвитку;

– теоретичне визначення поняття «організаційно-технічний розвиток», що, на відміну від існуючих, базується на тісному взаємозв'язку та взаємозалежності організаційної та технічної складових, та під яким пропонується розуміти важливу складову розвитку, орієнтовану на безперервний процес техніко-технологічного удосконалення та раціональної організації процесу виробництва з метою підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства;

– методика оцінювання організаційно-технічного розвитку промислового підприємства як латентного показника, що полягає у використанні багатомірних статистичних методів, а саме таксономічного методу аналізу та методу головних компонент з метою розрахунку інтегрального показника рівня розвитку, який, на відміну від існуючих, визначається на основі первинних чинників-симптомів його складових, інформацію за якими можна отримати у відкритій публічній звітності та дає змогу виявити вплив кожної складової.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що теоретичні та методичні положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи, доведені до рівня практичних розробок, сприяють підвищенню

ефективності виробничої та господарської діяльності молокопереробних підприємств та їхнього розвитку. Серед них важливим є впровадження виконаних розробок на молокопереробних підприємствах ТОВ «Молокозавод» (акт впровадження № 19/1 від 19.09.2017 р.), де запропоновано використання економіко-математичних моделей для виявлення резервів підвищення організаційно-технічного розвитку підприємства, ПАТ «Житомирський маслозавод» (акт впровадження № 23/1 від 23.09.2017 р.), де використовуються пропозиції автора щодо покращення рівня організаційно-технічного розвитку підприємства, та ТОВ «Миколаївський сирзавод» (акт впровадження № 06/1 від 06.10.2017 р.), де застосовуються рекомендації щодо методичного підходу для оцінювання організаційно-технічного розвитку комунальних установ використовуються у практичній діяльності Департаменту економічної політики та стратегічного планування Одеської обласної державної адміністрації (акт впровадження № 01.1-16/1445 від 06.09.2017 р.).

Результати проведеного дослідження використано також у навчальному процесі в Одеському національному економічному університеті під час викладання дисциплін «Менеджмент», «Операційний менеджмент», «Управління інноваціями» (довідка № 01-17/748 від 09.10. 2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею. Сформульовані та науково обґрунтовані авторські положення, висновки і пропозиції дозволяють вирішувати важливе науково-прикладне завдання підвищення рівня організаційно-технічного розвитку на молокопереробних підприємствах. Висновки та рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно. З 17 основних наукових публікацій дисертанта 16 – одноосібні. Наукові праці, видані у співавторстві, використані у дисертації в частині, яка належить особисто здобувачеві. Теоретичні положення доведено до рівня практичних пропозицій і рекомендацій.

Апробація результатів. Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи доповідалися на профільних наукових і науково-практичних конференціях, у тому числі: Міжнародна науково-практична конференція «Ринкові економічні механізми сталого розвитку: інноваційне та фінансове забезпечення» (м. Дніпропетровськ, 9-10 травня 2014 року); IV Міжнародна науково-практична конференція «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (м. Одеса, 18 вересня 2015 року); Міжнародна науково-практична конференція «Економічна система країни: зовнішні та внутрішні фактори впливу» (м. Дніпропетровськ, 6-7 травня 2016 року); III Міжнародна науково-практична конференція «Інтеграційна система освіти, науки і виробництва в сучасному інформаційному просторі» (м. Тернопіль 19-20 травня 2016 року); II Міжнародна науково-практична конференція «Стратегія збалансованого використання економічного, технологічного та ресурсного потенціалу країни» (м. Кам'янець-Подільський, 1 червня 2016 року); II Міжнародна науково-практична конференція «Наукові

економічні дослідження: теорії та пропозиції» (м. Запоріжжя, 1-2 липня 2016 року); X Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми та перспективи розвитку підприємництва» (м. Харків, 25 листопада 2016 року); VI Міжнародна науково-практична конференція «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (м. Одеса, 22-23 вересня 2017 року).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи опубліковано у 17 наукових працях, у тому числі 1 підрозділ – у колективній монографії, 8 статей – у наукових фахових виданнях України (з них 7 публікацій у виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз); 8 публікацій – у збірниках матеріалів конференцій. Загальний обсяг публікацій за темою дисертації становить 6,13 д. а., з них особисто дисертанту належить 6,03 д. а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 273 сторінки, у тому числі основного тексту 193 сторінки, 38 таблиць – на 40 сторінках, 25 рисунків – на 25 сторінках, список використаних джерел із 212 найменувань – на 22 сторінках, 6 додатків – на 39 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, наведено зв'язок роботи з науковими програмами, надано інформацію щодо їх апробації.

У першому розділі **«Теоретичні основи визначення складових забезпечення розвитку підприємства»** розглянуто основні підходи щодо трактування поняття розвитку, здійснено критичне дослідження сутності розвитку підприємства та його складових, а також охарактеризовано організаційно-технічний розвиток як одну із необхідних складових розвитку підприємства.

З'ясовано, що у вітчизняній та зарубіжній літературі не існує однозначності у тлумаченні поняття та визначенні категорії «розвиток підприємства». За результатами опрацювання наукових публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених з проблематики розвитку підприємства виявлено три основних підходи до сутності категорії «розвиток», які були охарактеризовані як: ситуаційний, системний та процесний підходи.

Встановлено, що існуючі трактування в основному зводяться до характеристики розвитку підприємства як сукупності змін або зрушень, що призводять до нового стану об'єкта, та не відображають повного розкриття змісту поняття та економічної суті даної категорії, що спонукало автора до удосконалення даного визначення.

На основі проведеної систематизації поглядів щодо трактування поняття «розвитку підприємства» запропоноване уточнене його визначення, згідно з яким під останнім слід розуміти процес спрямованих та закономірних змін, що

відбувається у середовищі функціонування підприємства за рахунок його організаційно-економічних складових від впливом зовнішніх та внутрішніх чинників, та призводить до підвищення показників діяльності підприємства, більш ефективного використання ресурсів, задоволення його потреб та досягнення стратегічних цілей.

Обґрунтовано набір організаційно-економічних складових, що впливають на рівень розвитку підприємства, серед яких були виділені: фінансово-економічна, організаційно-технічна, інноваційно-інвестиційна та кадрова складові, кожна з яких має свої параметри, що робить можливим проведення їх оцінювання. Охарактеризовано значимість кожної складової для розвитку підприємства.

Доведено, що однією з основних складових для забезпечення стабільного розвитку підприємства виступає організаційно-технічна складова. На основі аналізу наукових положень щодо технічного та організаційного розвитку підприємства та їх взаємообумовленості, запропоновано об'єднати ці дві складові в єдину – організаційно-технічний розвиток підприємства та досліджувати її комплексно (рисунок 1).

Така структура організаційно-технічного розвитку підприємства дозволяє найбільш змістовно проаналізувати організаційні та техніко-технологічні аспекти діяльності підприємства.

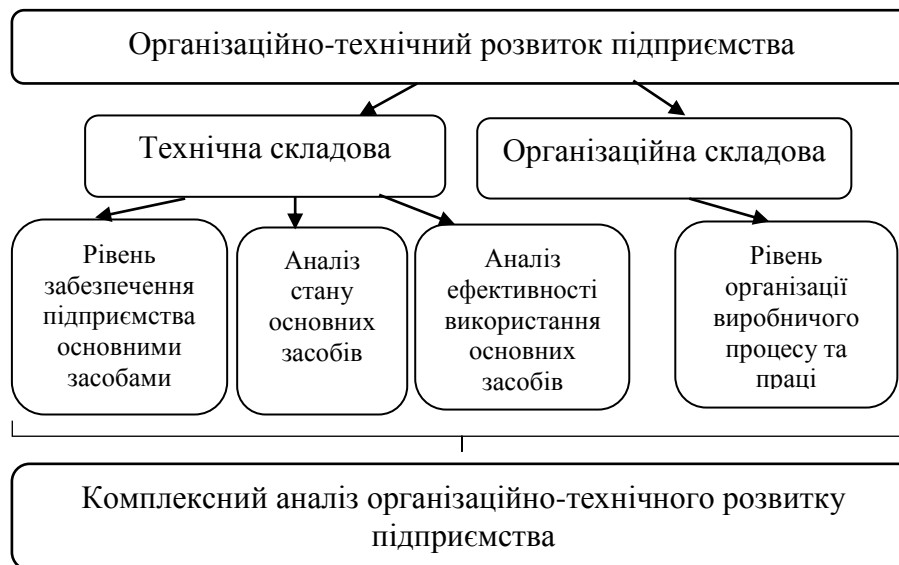

Рисунок 1 – Організаційно-технічний розвиток підприємства

Джерело: складено автором

На основі проведеного дослідження теоретичних підходів щодо визначення організаційно-технічного розвитку підприємства, надано власне уточнююче трактування, згідно з яким, це важлива складова розвитку, орієнтована на безперервний процес техніко-технологічного удосконалення та раціональної організації процесу виробництва з метою підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства. Також були

охарактеризовані пріоритетні форми та напрями організаційно-технічного розвитку підприємства.

У другому розділі «**Методичні основи оцінювання організаційно-технічного розвитку підприємства**» проведено аналіз існуючих підходів до оцінювання організаційно-технічного розвитку підприємств та запропоновано власний підхід, заснований на врахуванні чинників організаційної та технічної складових його забезпечення, а також проведено аналіз сучасного стану і тенденцій розвитку підприємств молокопереробної галузі України.

Аналіз основних методичних підходів, що використовуються для оцінювання організаційно-технічного розвитку підприємства, довів, що в науковій літературі відсутня єдина методика оцінювання. Існуючі методичні підходи до оцінки рівня розвитку підприємства не враховують галузевих особливостей діяльності підприємств, оцінюють різні напрями розвитку і, таким чином, не дають комплексної оцінки рівня розвитку підприємства.

На основі аналізу існуючих методик оцінювання організаційно-технічного розвитку підприємства та відповідних показників, що для цього використовуються, була сформована власна система показників технічної та організаційної складових, які були згруповані у наступні підгрупи: показники забезпечення підприємства основними засобами, показники стану основних засобів, показники ефективності використання основних засобів, показники організації виробничого процесу та праці.

Оскільки поняття «організаційно-технічний розвиток» є латентним показником, запропоновано проводити його оцінювання за допомогою багатомірних статистичних методів оцінки, серед яких були обрані таксономічний метод аналізу та метод головних компонент.

На основі запропонованих методів побудовано загальну блок-схему оцінювання організаційно-технічного розвитку підприємства (рисунок 2). Дана методика дає змогу визначити поточний рівень організаційно-технічного розвитку підприємства з метою прийняття обґрунтованих і раціональних рішень щодо підвищення ефективності господарювання.

Оцінювання організаційно-технічного розвитку проведено на прикладі підприємств молочної галузі промисловості України, яка виступає однією із стратегічних галузей, що визначає продовольчу безпеку держави, якість харчування населення та має високий експортний потенціал. Проте, в жорстких умовах конкуренції вітчизняні молокопереробні підприємства не в змозі забезпечити виробництво високоякісної продукції, щоб бути конкурентоспроможними як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках.

На основі проведеного аналізу сучасного стану та перспектив розвитку молочної галузі промисловості України, з'ясовано, що в Україні виробництво молока за період незалежності скоротилось більш ніж у 2,4 рази і у 2016 р. становило лише 10382 тис. т, у 1990 р. цей показник становив 24508 тис. т.

Окрім цього, більше 70% виробленого молока припадало на господарства населення, що не дозволяє забезпечити отримання продукції високої якості, оскільки у цих виробників відсутні умови для впровадження новітніх

технологій утримання та годівлі тварин. Молоко, вироблене у господарствах населення, відповідає вимогам лише другого гатунку, тоді як вироблене на великих сільськогосподарських підприємствах в основному реалізується вищим і першим гатунком.

Рисунок 2 – Блок-схема проведення оцінювання організаційно-технічного розвитку підприємства

Джерело: складено автором

Встановлено, що спад обсягів виробництва молока відбувся здебільшого за рахунок зменшення кількості великої рогатої худоби, що протягом 2011-2016 рр. в Україні скоротилася на 522,2 тис. голів або на 19,8%, а у порівнянні із 1990 роком, коли в Україні у господарствах усіх категорій налічувалось близько 8 млн. 378 тис. корів, ця цифра зменшилась більше ніж утричі. Таке значне зниження поголів'я корів однаковою мірою як на сільськогосподарських

підприємствах, так і у господарствах населення провокує зменшення обсягів виробництва молока і молочних продуктів.

Підтверджено, що останнім часом діяльність молокопереробних підприємств визначається рядом кризових тенденцій, пов'язаних, насамперед, із скороченням поголів'я скота та наростаючим дефіцитом сировини, використанням застарілого та неефективного обладнання, невідповідністю вітчизняних та міжнародних стандартів якості продукції тощо. Цим пояснюється необхідність проведення аналізу та оцінювання організаційно-технічного розвитку саме на прикладі молокопереробних підприємств України для розробки комплексу заходів для підвищення його рівня та забезпечення конкурентоспроможності.

У третьому розділі **«Аналіз та оцінка організаційно-технічного розвитку підприємств молочної галузі України»** здійснено практичне застосування розробленої логічної схеми до оцінювання організаційно-технічного розвитку підприємств шляхом послідовного залучення багатомірних методів, а також запропоновані напрямки, що забезпечують підвищення рівня організаційно-технічного розвитку молокопереробних підприємств.

На основі аналізу показників стану та ефективності використання основних засобів, встановлено, що технічний рівень молокопереробних підприємств України за результатами 2016 року залишається на не достатньо високому рівні. Про це свідчать значний рівень зносу основних засобів, що становив майже 50%, досить низькі значення коефіцієнту оновлення, а також відсутність стабільно зростаючого тренду рівня рентабельності основних засобів, що є ознакою недостатньої ефективності їх використання.

Аналіз динаміки показників організації виробництва та праці показав, що основною проблемою організаційного розвитку вітчизняних молокопереробних підприємств є забезпечення ритмічності та безперервності виробництва. За результатами 2016 року коефіцієнт безперервності складав в середньому 0,67, а коефіцієнт ритмічності – всього 0,58, в той час як коефіцієнт використання максимально можливого фонду робочого часу коливався в межах 0,6-0,8. Це обумовлено високим рівнем сезонності виробництва, що характеризується значною завантаженістю виробничих потужностей влітку та простоями технологічного обладнання в осінньо-зимовий період, коли особливо гостро постає проблема нестачі якісної молочної сировини.

Ранжування підприємств за рівнем організаційно-технічного розвитку за допомогою методу таксономічного аналізу дозволило зробити висновок, що лідерами у 2016 році виступають підприємства ПАТ «Лакталіс-Миколаїв», ПАТ "Вінницький молочний завод "Рошен" та ПАТ "Кременчуцький міськмолкозавод". Дані підприємства характеризуються високим рівнем фондівдачі, ефективності використання основних засобів, відносно незначним ступенем їх зносу, що дало змогу переліченим підприємствам зайняти лідерські позиції. До групи аутсайдерів з низьким рівнем

організаційно-технічного розвитку потрапили ПАТ "Криворізький міськмолокозавод № 1" та ПАТ "Чернігівський молокозавод" (таблиця 1).

За допомогою методу головних компонент були виявлені невідомі внутрішні латентні ознаки досліджуваних підприємств за допомогою нових штучних показників – «впровадження нових основних засобів» та «забезпечення безперервності виробництва», що здійснюють основний вплив на рівень організаційно-технічного розвитку, на основі чого серед аналізованої сукупності підприємств були виділені лідери, середняки та аутсайдери.

Таблиця 1

Результати оцінювання організаційно-технічного рівня
молокопереробних підприємств України за допомогою
таксономічного методу аналізу за 2016 рік

№ з/п	Назва підприємства	Класичний алгоритм			Модифікований алгоритм			Об'єднана таксономія		
		d	m_i	Ранг	d	d_i	Ранг	d	o_i	Ранг
1	ПАТ "Комбінат Придніпровський".	2,133	0,319	7	3,527	0,347	4	0,188	0,268	6
2	ПАТ "Первомайський молочно-консервний комбінат".	1,950	0,339	6	3,395	0,334	7	0,200	0,267	7
3	ПАТ "Вінницький молочний завод "Рошен".	0,665	0,601	2	4,783	0,471	2	0,354	0,412	2
4	ПАТ "Житомирський маслозавод".	2,153	0,317	8	3,134	0,308	8	0,187	0,248	8
5	ПАТ "Тернопільський молокозавод".	1,849	0,351	5	3,497	0,344	5	0,207	0,275	5
6	ПАТ «Лакталіс-Миколаїв».	0,183	0,846	1	5,069	0,499	1	0,499	0,499	1
7	ПАТ "Вімм-Білл-Данн Україна".	1,754	0,363	4	3,452	0,340	6	0,214	0,277	4
8	ПАТ "Криворізький міськмолокозавод № 1".	4,599	0,179	15	0,863	0,085	15	0,105	0,095	15
9	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс".	2,941	0,254	11	2,655	0,261	10	0,150	0,205	9
10	ПАТ "Обухівський молочний завод".	2,801	0,263	10	2,461	0,242	12	0,155	0,199	12
11	ПАТ "Кременчуцький міськмолокозавод".	1,675	0,374	3	4,004	0,394	3	0,220	0,307	3
12	ПАТ "Пирятинський сирзавод".	3,737	0,211	14	2,834	0,279	9	0,124	0,202	11
13	ПАТ "Баштанський сирзавод".	3,209	0,238	12	2,046	0,201	13	0,140	0,171	13
14	ПАТ "Чернігівський молокозавод".	3,720	0,212	13	1,514	0,149	14	0,125	0,137	14
15	ПАТ "Куп'янський молочно-консервний комбінат".	2,696	0,271	9	2,508	0,247	11	0,160	0,203	10

Джерело: складено автором

Проведений аналіз підтвердив результати, отримані на попередньому етапі оцінювання за допомогою таксономічного методу аналізу, та ще раз довів, що абсолютним аутсайдером за аналізований період залишається об'єкт № 8 ПАТ "Криворізький міськмолокозавод № 1". З метою підвищення рівня його організаційно-технічного розвитку на базі аналізованого підприємства запропоновано утворити вертикальне інтеграційне об'єднання «виробник-переробник молока» – молокопродуктовий кластер із встановленням інноваційних основних фондів та впровадженням нових технологій. Таке утворення дасть змогу оновити матеріально-технічну базу, замінити старе

обладнання більш новим та продуктивним, забезпечити ритмічність та безперервність виробництва, покращити конкурентні переваги на ринку.

Обґрунтовано склад учасників об'єднання, охарактеризовано позитивні наслідки після входження до складу кластера для кожного з них. Побудовано організаційну модель вертикально інтегрованого об'єднання молокопродуктового підкомплексу (рисунок 3).

Інтеграційне новоутворення, запропоноване на рисунку 3, передбачає встановлення вертикальних зв'язків на основі договірних відносин між формально незалежними учасниками інтеграції (молокопереробними підприємствами, агропідприємствами, фермерськими господарствами, сільськогосподарськими підприємствами молочного напрямку) і пряме їх включення до складу об'єднання.

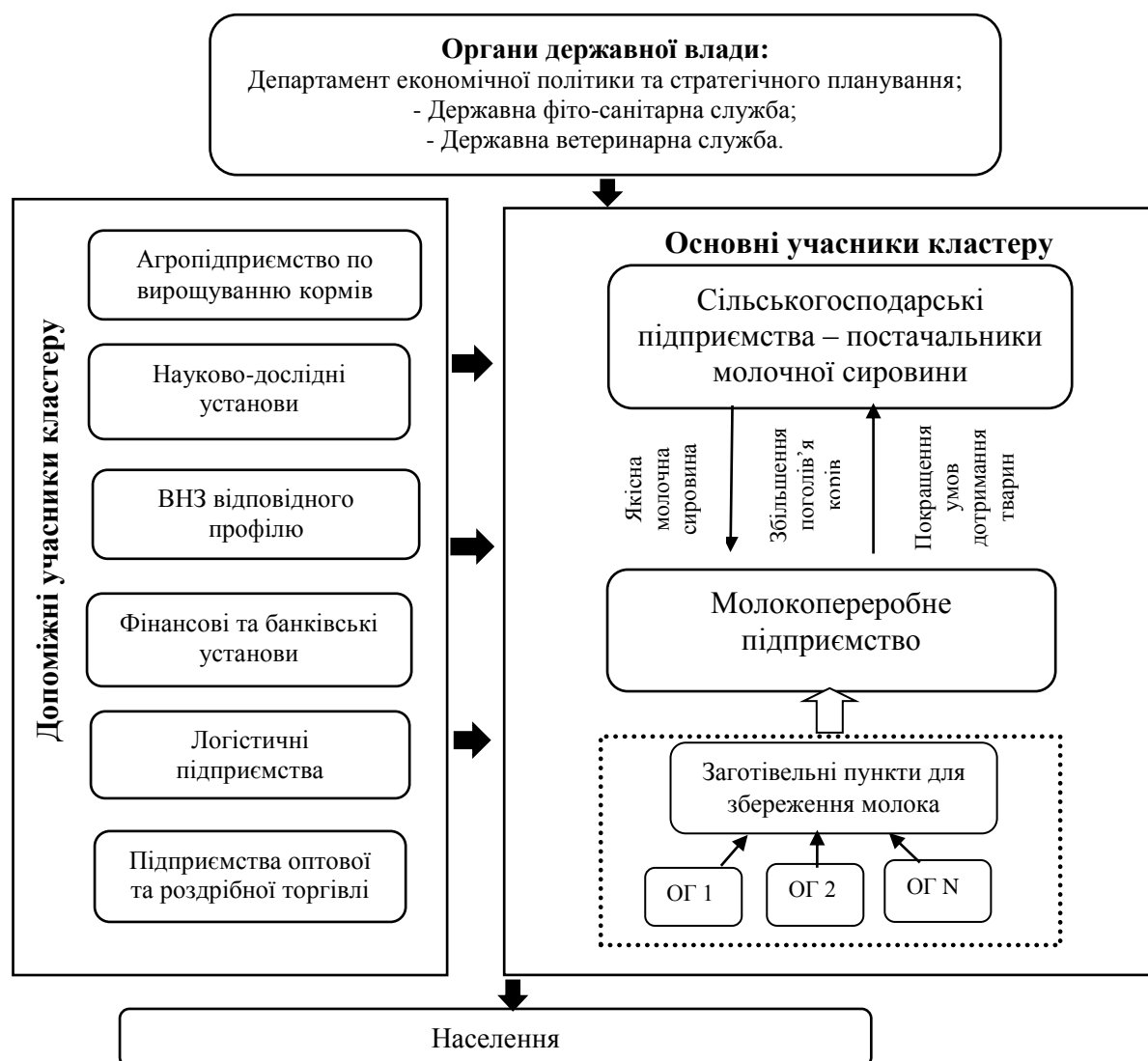

Рисунок 3 – Організаційна структура молокопродуктового кластеру
 Джерело: складено автором

Об'єднання молокопереробних підприємств із сільгосппідприємствами, фермерськими господарствами та агропідприємствами дасть змогу збільшити поголів'я великої рогатої худоби, вирішити проблему нестачі якісної кормової бази та молочної сировини, збільшити обсяги виробництва молока та молочної продукції, підвищити її конкурентоспроможність тощо. Позитивні наслідки від створення молокопродуктового кластеру для його основних учасників представлено на рисунку 4.

Рисунок 4 – Позитивні наслідки від створення молокопродуктового кластеру для його учасників

Джерело: складено автором

Запропоновано перелік пріоритетних напрямів організаційно-технічного розвитку для основних учасників кластеру, охарактеризовано переваги від їх впровадження, а також визначені необхідні для цього суми інвестування, розрахований економічний ефект, що очікується на підприємстві після проведення визначених заходів, та термін окупності додаткових капітальних вкладень.

На базі сільгосп підприємства з виробництва молока пропонується встановлення роботизованої системи доїння корів – робота-дояра компанії DeLaval, основними перевагами якого є підвищення якості отриманого молока, що відповідає не тільки українським, але й міжнародним стандартам якості продукції, а також екологічним вимогам безпечного виробництва; підвищення рівня автоматизації та механізації виробництва і праці; технічне оновлення виробництва; ефективно і гнучке використання робочого часу та зменшення фактору трудомісткості у собівартості виробництва продукції; підвищення рівня рентабельності молочного виробництва тощо.

Однією з головних переваг встановлення такої системи залишається поліпшення якості молока. За стандартами ЄС, показник бактеріального забруднення у сирому продукті не повинен перевищувати 100 тис./см³, що в цілому відповідає вимогам діючого Національного стандарту України ДСТУ:200Х. Водночас, забезпечити виробництво сирого молока відповідно до цих стандартів можна лише, використовуючи сучасне доїльне обладнання – автоматизовані доїльні зали та роботизовані доїльні станції.

На базі молокопереробного підприємства для забезпечення виготовлення і постачання молока високої якості, запропоновано встановити закритий танк-охолоджувач DXSE компанії DeLaval, що дає змогу швидкого та ефективного охолодження продукту, як єдиного способу зберегти властивості молока та оптимізувати рентабельність підприємства.

Проведені економічні розрахунки підтвердили доцільність встановлення таких інноваційних технічних установок на базі створеного молокопродуктового кластеру, що призведе до додаткового економічного ефекту у розмірі 234,8 тис. грн. на рік, а термін окупності додаткових капітальних вкладень, необхідних для реалізації заходу, складе 4,5 років (таблиця 2).

Таблиця 2

Показники економічної ефективності автоматизації виробництва

№ з/п	Показник	Од.виміру	Значення
1.	Капітальні витрати для придбання устаткування	тис. грн	1050,0
2.	Загальна сума додаткових витрат, пов'язаних з експлуатацією устаткування	тис. грн	231,0
3.	Річна економія витрат на заробітну плату у зв'язку зі скороченням чисельності виробників	тис. грн	277,0
4.	Річна економія витрат на додаткову заробітну плату	тис. грн	67,5
5.	Економія відрахувань на соціальні заходи	тис. грн	128,3
6.	Загальна економія витрат на заробітну плату	тис. грн	465,8
7.	Економія річної суми поточних витрат	тис. грн	234,8
8.	Сума річного економічного ефекта від впровадження заходу	тис. грн	308,3
9.	Термін окупності додаткових капітальних вкладень	років	4,5

Джерело: складено автором

У результаті проведених заходів розраховано, що фондоозброєність праці, рівень автоматизації та механізації виробництва, коефіцієнт придатності та коефіцієнт оновлення основних засобів збільшаться щонайменше на 10%. Підставивши відповідні прогностичні значення, був розрахований очікуваний рівень інтегрального показника організаційно-технічного розвитку підприємства за допомогою таксономічного методу аналізу. На основі отриманого результату доведено, що сформований кластер молочної промисловості дасть змогу підвищити рівень організаційно-технічного розвитку підприємства ПАТ «Криворізький міськмолокозавод № 1», що дозволить підприємству перейти з групи аутсайдерів до середняків вже у перший рік після створення кластеру.

Запропоновані у дослідженні заходи можуть використовуватися для підприємств харчової промисловості, що дозволить підвищити рівень їх організаційно-технічного розвитку, забезпечити конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне і практичне узагальнення та запропоновано нові напрямки вирішення актуального наукового завдання – підвищення рівня організаційно-технічного розвитку молокопереробних підприємств з метою поліпшення ефективності їхньої виробничої діяльності. Результати проведеного дослідження дають змогу зробити такі висновки:

1. На основі систематизації існуючих в науковій літературі поглядів до трактування поняття «розвитку підприємства», автором запропоноване уточнене його визначення згідно з яким під останнім слід розуміти процес спрямованих та закономірних змін, що відбувається у середовищі функціонування підприємства за рахунок його організаційно-економічних складових від впливом зовнішніх та внутрішніх чинників та призводить до підвищення показників діяльності підприємства, більш ефективного використання ресурсів, задоволення його потреб та досягнення стратегічних цілей.

На базі проведеного дослідження теоретичних підходів щодо визначення організаційно-технічного розвитку підприємства, автором було надано власне трактування, згідно з яким, це важлива складова розвитку, орієнтована на безперервний процес техніко-технологічного удосконалення та раціональної організації процесу виробництва з метою підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства.

2. Систематизовано організаційно-економічні складові, які впливають на рівень розвитку підприємства, що передбачає виділення укрупнених складових, серед яких були виділені: фінансово-економічна, організаційно-технічна, інноваційно-інвестиційна та кадрова складові. Кожна з них має свої параметри, що робить можливим проведення їх оцінювання. Охарактеризовано значимість кожної складової для розвитку підприємства.

3. Обґрунтовано значимість організаційно-технічної складової для забезпечення стабільного розвитку підприємства. На основі аналізу наукових тверджень щодо технічного та організаційного розвитку підприємства та їх взаємообумовленості, запропоновано об'єднати ці дві складові в єдину – організаційно-технічний розвиток підприємства та досліджувати її комплексно.

4. Досліджено показники, що використовуються для оцінки організаційно-технічного розвитку підприємства. На основі проведеного аналізу автором були виділені групи показників, що характеризують технічну та організаційну складові, за допомогою яких буде проводитися комплексне оцінювання організаційно-технічного розвитку підприємства.

5. На основі аналізу існуючих підходів щодо оцінювання рівня організаційно-технічного розвитку було зроблено висновок, що єдина методика відсутня, а існуючі алгоритми оцінювання мають недоліки. Оскільки поняття «організаційно-технічний розвиток» є латентним показником, було запропоновано проводити його оцінювання за допомогою багатомірних статистичних методів оцінки, серед яких були обрані таксономічний метод аналізу та метод головних компонент. На основі запропонованих методів побудовано загальну блок-схему оцінювання організаційно-технічного розвитку підприємства.

6. На основі аналізу сучасного стану та перспектив розвитку молочної галузі промисловості України було встановлено, що останнім часом діяльність молокопереробних підприємств переживає не найкращі часи, що пов'язано, насамперед, із скороченням поголів'я скота та наростаючим дефіцитом сировини, використанням застарілого та неефективного обладнання, невідповідністю вітчизняних та міжнародних стандартів якості продукції тощо. Проведені розрахунки довели, що в Україні виробництво молока за період незалежності скоротилось більш ніж у 2,4 рази. Окрім цього, більше 70 % молока виробляється у господарствах населення, що дозволяє забезпечити отримання продукції лише другого ґатунку, оскільки у цих виробників відсутні умови для впровадження новітніх технологій утримання та годівлі тварин.

На основі аналізу показників стану та ефективності використання основних засобів, встановлено, що рівень організаційно-технічного розвитку молокопереробних підприємств України за результатами 2016 року залишається на не достатньо високому рівні. Про це свідчить високий рівень зносу основних фондів, що становив майже 50% та проблема забезпечення ритмічності та безперервності виробництва.

7. За результатами використання запропонованої методики оцінювання рівня організаційно-технічного розвитку підприємства аутсайдером за 2016 рік виступає ПАТ "Криворізький міськмолокозавод №1". Тому для покращення рівня організаційно-технічного розвитку на базі аналізованого підприємства запропоновано утворити молокопродуктовий кластер, що дасть змогу оновити матеріально-технічну базу, замінити старе обладнання більш новим та продуктивним, забезпечити ритмічність та безперервність виробництва, покращити конкурентні переваги на ринку. Обґрунтовано склад учасників

кластеру, охарактеризовано позитивні та негативні наслідки після входження до складу об'єднання для кожного з них. Побудовано модель організаційної структури молокопродуктового кластеру.

8. Запропоновано перелік організаційно-технічних заходів, а також визначені необхідні для цього суми інвестування, розрахований економічний ефект, що очікується на підприємстві після проведення визначених заходів, та термін окупності додаткових капітальних вкладень. Встановлено, що молокопродуктовий кластер дасть змогу підвищити рівень організаційно-технічного розвитку підприємства ПАТ «Криворізький міськмолокозавод № 1», що дозволить підприємству перейти з групи аутсайдерів до середняків вже у перший рік після створення кластеру.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділи в колективних монографіях:

1. Матіщак Ю. І. Вплив техніко-технологічної складової на розвиток молокопереробних підприємств України / Ю. І. Матіщак // Соціально-економічний та технічний розвиток підприємств: проблеми, рішення, оцінка ефективності: монографія / за заг. ред. Л. М. Савчук. – Дніпропетровськ: Пороги, 2016. – С. 348-355. (0,35 д.а.).

Статті у наукових фахових виданнях:

2. Матіщак Ю. І. Сутність поняття «економічна безпека» як однієї зі складових забезпечення розвитку підприємства / Ю. І. Матіщак // Економіка і організація управління. – 2014. – Вип. 3 (19) – 4 (20). – С.174-179 (0,74 д. а.).

Статті у наукових виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз даних:

3. Матіщак Ю. І. Напрями удосконалення податкового стимулювання інноваційної діяльності в Україні / Ю. І. Матіщак // Економіка розвитку. – 2014. – № 3 (71). – С. 33-36 (*Index Copernicus, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Російський індекс наукового цитування, Research Papers in Economics (RePec), Ulrichsweb Global Serials Directory, WorldCat, Open Academic Journals Index, Research Bible та інших*) (0,48 д. а.).

4. Матіщак Ю. І. Характеристика поняття розвиток підприємства та його зв'язку з іншими економічними категоріями / Ю. І. Матіщак // Науковий вісник ОНЕУ. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2015. – № 3 (223). – С.102-112 (*Google Scholar, Польська наукова бібліографія, Social Science Open Access Repository, Всеросійська база повнотекстових наукових публікацій «Порталус», Російський індекс наукового цитування*) (0,49 д. а.).

5. Матіщак Ю. І. Сучасний стан та перспективи розвитку молочної галузі України / Ю. І. Матіщак // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2015. – Вип. 3 (58). – С. 137-143 (*Index Copernicus, Google Scholar, Research Papers in Economics (RePec), Ulrichsweb Global Serials Directory та інших*) (0,60 д. а.).

6. Матіщак Ю. І. Використання методу таксономії для оцінки фінансово-економічної складової розвитку підприємств / Ю. І. Матіщак // Економічний простір: зб. наук. праць. – 2016. – № 109. – С.178-192 (*Index Copernicus, Google Scholar, Advanced Science Index*) (0,79 д. а.).

7. Матіщак Ю. І. Аналіз складових розвитку молокопереробних підприємств України / Ю. І. Матіщак // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія економіка. – 2016. – Вип. 2 (48). – С. 195-199 (*Index Copernicus, ResearchBib, Російський індекс наукового цитування, Google Scholar, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського*) (0,52 д. а.).

8. Матіщак Ю. І. Кластерне об'єднання як напрям підвищення рівня розвитку молокопереробних підприємств України / Ю. І. Матіщак, В. Г. Семенова // Бізнес-Інформ. – 2017. – №4. – С. 205-210 (*Ulrichsweb Global Serials Directory, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, CiteFactor, Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, GetInfo, BASE, InfoBase Index, OpenAIRE, World Cat, SUNCAT Union Catalogue, COPAC Union Catalogue, Open Access Library, J-Gate, Академия Google, Research Bible*). (0,54 д.а.). *Особистий внесок здобувача 0,44 д.а.: обґрунтовано доцільність створення кластеру у молокопереробній галузі України, побудовано схему організаційних взаємовідносин між учасниками, охарактеризовано позитивні наслідки створення такого об'єднання.*

9. Матіщак Ю. І. Шляхи підвищення організаційно-технічного розвитку молокопереробних підприємств України / Ю. І. Матіщак // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2017. – Вип. 25. – С. 170-173. (*Index Copernicus, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського*) (0,53 д. а.).

Матеріали наукових конференцій:

10. Матіщак Ю. І. Інвестиційний податковий кредит як засіб стимулювання інноваційної діяльності в Україні / Ю. І. Матіщак // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Ринкові економічні механізми сталого розвитку: інноваційне та фінансове забезпечення», 9-10 травня 2014 р. – Дніпропетровськ: Видавничий дім «Гельветика», 2014. – С. 168-169 (0,18 д. а.).

11. Матіщак Ю. І. Перспективи розвитку молочної галузі України / Ю. І. Матіщак // матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики», 18 вересня 2015 р. – Одеса: Атлант, 2015. – С. 356-358 (0,14 д. а.).

12. Матіщак Ю. І. Використання методу таксономії для оцінки складових розвитку підприємств / Ю. І. Матіщак // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.

«Економічна система країни: зовнішні та внутрішні фактори впливу», 6-7 травня 2016 р. – Дніпропетровськ: НО «Перспектива», 2016. – Ч.2. – С. 118-122 (0,25 д. а.).

13. Матіщак Ю. І. Техніко-технологічний розвиток як необхідна умова конкурентоспроможності підприємства / Ю. І. Матіщак // Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. «Інтеграційна система освіти, науки і виробництва в сучасному інформаційному просторі», 19-20 травня 2016 р. – Тернопіль: Крок, 2016. – С. 229-230 (0,12 д. а.).

14. Матіщак Ю. І. Економічні аспекти розвитку підприємств молочної галузі України / Ю. І. Матіщак // Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. «Стратегія збалансованого використання економічного, технологічного та ресурсного потенціалу країни», 1 червня 2016 р. – Кам'янець-Подільський: Крок, 2016. – С. 160-161 (0,11 д. а.).

15. Матіщак Ю. І. Інноваційний аспект розвитку підприємств молочної галузі України / Ю. І. Матіщак // Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. «Наукові економічні дослідження: теорії та пропозиції», 1-2 липня 2016 р. – Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2016. – С. 60-61 (0,13 д. а.).

16. Матіщак Ю. І. Шляхи підвищення рівня розвитку молокопереробних підприємств України / Ю. І. Матіщак // Матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми та перспективи розвитку підприємництва», 25 листопада 2016 р. – Харків: ХНАДУ. – Т. 1. – С. 85-86 (0,11 д. а.).

17. Матіщак Ю. І. Формування кластерів як перспективний шлях розвитку молокопереробних підприємств України / Ю. І. Матіщак // Матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики», 22-23 вересня 2017 р. – Одеса: Атлант, 2017. – С. 157-158 (0,13 д. а.).

АНОТАЦІЯ

Матіщак Ю. І. Організаційно-технічна складова забезпечення розвитку підприємства. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Одеський національний економічний університет, Одеса, 2018.

Дисертація присвячена дослідженню організаційно-технічного розвитку підприємства на основі організаційної та технічної складових, удосконаленню методичних засад його оцінювання, а також розробці сукупності заходів щодо підвищення його рівня.

Запропоновано комплексний методичний підхід до оцінювання організаційно-технічного розвитку підприємств молокопереробної галузі, шляхом послідовного використання багатомірних статистичних методів, який, на відміну від існуючих, дає можливість врахувати на основі систематизації обраних показників вплив організаційної та технічної складових на рівень

розвитку підприємства з метою виявлення та усунення «вузьких місць» його виробничої діяльності, застосування якого може слугувати основою для аналізу поточного рівня розвитку виробництва та визначення можливих його перспектив. На основі проведеного аналізу визначено комплекс заходів та необхідні для цього розміри інвестицій щодо поліпшення рівня організаційно-технічного розвитку молокопереробних підприємств.

Розроблений науково-методичний підхід оцінювання рівня організаційно-технічного розвитку підприємства пройшов апробацію на основі молокопереробних підприємств України.

Ключові слова: підприємство, розвиток, організаційно-технічний розвиток, багатомірні статистичні методи, таксономічний метод, метод головних компонент, молокопродуктовий кластер.

АННОТАЦИЯ

Матищак Ю. И. Организационно-техническая составляющая обеспечения развития предприятия. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Одесский национальный экономический университет, Одесса, 2018.

Диссертация посвящена исследованию организационно-технического развития предприятия на основе организационной и технической составляющих, совершенствованию методических основ его оценки, а также разработке совокупности мер по повышению его уровня.

Предложен комплексный методический подход оценки организационно-технического развития молокоперерабатывающих предприятий, путем последовательного использования многомерных статистических методов, который, в отличие от существующих, дает возможность учесть на основе систематизации выбранных показателей влияние организационной и технической составляющих на уровень развития предприятия с целью выявления и устранения «узких мест» его производственной деятельности, применение которого может служить основой для анализа текущего уровня развития производства и определения возможных его перспектив. На основе проведенного анализа определен комплекс мероприятий и необходимые для этого размеры инвестиций по улучшению уровня организационно-технического развития молокоперерабатывающих предприятий.

Разработанный научно-методический подход оценки организационно-технического развития прошел апробацию на основе молокоперерабатывающих предприятий Украины.

Ключевые слова: предприятие, развитие, организационно-техническое развитие, многомерные статистические методы, таксономический метод, метод главных компонент, молокопродуктовый кластер.

SUMMARY

Matischak Yu. I. Organizational and technical component of the enterprise development. – Manuscript.

Dissertation for the scientific degree of a Candidate of Economic Sciences, specialty 08.00.04 economics and management of enterprises (according to the types of economic activities). – Odessa National Economic University, Odessa, 2018.

The dissertation is devoted to the research of organizational and technical development of the enterprise on the basis of organizational and technical components, development of methodical principles of its evaluation, as well as development of a set of measures to increase the level of organizational and technical development of enterprises.

The goal of the research is to develop a complex theoretical and methodological approach to the estimation of the enterprise's development based on the enterprises of the Ukraine's dairy industry and to work out the recommendations regarding the main components of the development, which could be used in the management of enterprises.

Modern domestic enterprises are functioning in the environment characterized by uncertainty and frequent changes. In addition, a significant influence have such external and internal factors as a changing market conditions, an increased competition in terms of the market openness, a large number of a bankrupt enterprises, lack of the financial resources, inability to provide the high performance of the economic activities etc. Therefore, in such circumstances the activity of the enterprise should be directed not only to survive but also to the process of continuous development. The enterprise doomed to cease activity in the absence of the development.

The concept of "enterprise's development" has many interpretations in the scientific community. The point of view of various authors regarding the interpretation of this concept available in the scientific literature was considered. As a result of the analysis the views of scholars about the interpretation of this concept have been grouped in the basic approaches and characteristics each of them was done. The views of different economists concerning the interpretation of the concepts of "development", "increase", "growth" were analyzed. The interrelation and the major differences between them was revealed. Based on the research the concept of "enterprise's development" was determined and offered the author's generalized definition of the category.

The main components of the development of the company was proposed to identify. There are: financial, technical, organizational, innovation and investment, human resources. The concept and characteristics each of them was given.

The complex methodical approach to the evaluation of organizational and technical development of the enterprises of the investigated branch was proposed, through the successive use of multidimensional statistical methods, in particular the taxonomic method and the method of the main components. Such approach, unlike the existing ones, makes it possible to take into account, on the basis of systematization of the selected indicators, the influence of organizational and

technical components on the level development of the enterprise in order to identify and eliminate «the bottlenecks» of its production activity. The use of this approach can serve as a basis for analyzing the current level of production and determine its possible perspectives.

The current state and tendencies of development of the Ukraine's dairy industry were analyzed. So, dairy industry of Ukraine is a large industrial sector that is crucial for the economy of agriculture, and for the economy as a whole. Recently, however, the state of the dairy enterprises has been characterized by a number of crisis tendencies associated primarily with increasing shortages of raw materials, rising prices for dairy products while reducing effective demand, low quality milk, the formation of unfavorable conditions on the world market of dairy products.

It has been confirmed that recently the activity of milk processing enterprises is determined by a number of crisis trends, which are connected, first of all, with the reduction of livestock and the growing shortage of raw materials, the use of outdated and inefficient equipment, non-compliance with domestic and international standards of product quality, etc. These problems in organizational, technical and technological components of development require urgent solutions for the efficient activity and further development of the dairy industry in Ukraine.

The developed scientific and methodological approach to assessing the level of organizational and technical development of the enterprise was tested on the basis of milk processing enterprises of Ukraine.

Based on the analysis, a set of measures was defined and the investment required for this purpose was made to improve the level of organizational and technical development of dairy processing enterprises.

Key words: enterprise, development, organizational and technical development, multidimensional statistical methods, taxonomic method, method of main components, dairy product cluster.